

Pennskaften och deras pseudonymer. Namnets betydelse för två karaktärer i Elin Wägners *Pennskaftet* (1910) och *Dialogen fortsätter* (1932)

Martin Persson

Romanen *Pennskaftet* från 1910 av Elin Wägner (1882–1949) har kallats »Sveriges första New Woman Novel«.¹ I fokus står den unga, kvicka och välformulerade tidningsreportern Pennskaftet, som förkroppsligar ett nytt kvinnoideal – »den Nya Kvinnan«, »den moderna kvinnan«, eller med Wägners egen term: en »S.B.K.«, Självförsörjande Bildad Kvinna.

Modernitetens intåg i samhället »hjälpte till att öppna nya dörrar för kvinnorna«, som pressvetaren Margareta Stål uttrycker det,² och journalistyrket var just en sådan dörr. 1800-talets »trånga kvinnorum« utvidgades och kvinnor började ta plats i offentligheten på olika ställen, så även på tidningsredaktionerna.

Elin Wägner hörde själv till de pionjärer av kvinnliga journalister som var verkamma från 1900-talets början. Hon började sin bana som skribent på *Helsingborgsposten* och kom sedan att ha en lång karriär inom journalistiken parallellt med sin skönlitterära produktion.³

Wägners *Pennskaftet* medförde ganska snart att »pennskaft blev den vanliga beteckningen på en kvinnlig journalist« och fungerade enligt Stål som »positivt identifikationsobjekt och som »propaganda« för den moderna kvinnan«.⁴ Wägner var också en av grundarna till gruppen Ligan, en grupp kvinnliga journalister som gått samman i ett nätverk.⁵

Gemensamt för Wägner och de andra skrivande medelklasskvinnorna i Ligan var

¹Av Horace Engdahl i förordet till pocketutgåvan av Elin Wägner, *Pennskaftet*, Stockholm: Svenska Akademien och Bokförlaget Atlantis, 2007 (1910), s. VIII–IX.

²Margareta Stål, »Ligan som banade vägen. Kvinnliga journalister i 1910-talets dagspress«, i: *Kraftfält. Forskning om kön och journalistik*, utg. av Birgitta Ney, Stockholm: JMK, Stockholms universitet, 1998, s. 46–63, s. 60.

³Helena Forsås-Scott, »Gasmaskmadonnan. Om Elin Wägner«, i: *Nordisk kvinnolitteraturhistoria, Band 3: Vida Världen*, utg. av Elisabeth Møller Jensen och Ebba Witt-Brattström, Höganäs: Bra Böcker, 1996, s. 174–178, s. 175.

⁴Stål, »Ligan som banade vägen. Kvinnliga journalister i 1910-talets dagspress«, s. 52.

⁵Ibid., s. 47.

att de ofta skrev under signatur,⁶ något som inte bara var det föredragna för kvinnliga journalister, utan en praktik som dominerade inom den svenska pressen i stort. I en artikel om en annan kvinnlig journalist vid den här tiden, Lotten Ekman (till vem man har kunnat knyta så många som 41 signaturer!), diskuterar Birgitta Ney kvinnliga journalisters signaturbruk, bl.a. i förhållande till 1800-talets författarinnors pseudonymer.⁷ Ney pekar dels på signaturens funktion som »täckmantel« eller »maskering« (mer eller mindre nödvändig) av upphovspersonens verkliga namn (och kön), men hon visar också hur signaturen användes lekfullt och som led i ett »rollskrivande«, en möjlighet för journalisten att ikläda sig olika roller.⁸ En sådan mer identitetsbetonad relation kan vi finna hos t.ex. Victoria Benedictsson (1850–1888), vars pseudonym *Ernst Ahlgren* var mycket mer än bara en täckmantel. Det var till och med det namn som stod på hennes gravsten.⁹

Här vill jag titta närmare på två karaktärer i Wägners *Pennskaftet* (1910) respektive *Dialogen fortsätter* (1932). Båda är S.B.K., kvinnliga journalister, pennskaft, och de skriver under signatur. Min analys kommer att fokusera på karaktärernas förhållande till sina respektive pseudonymer, men jag ämnar också diskutera vad detta säger om romanerna i sin helhet och då främst gällande temat om kvinnors deltagande i offentligheten.¹⁰

*

Pennskaftet är betitlad efter namnet på den unga, kvinnliga journalist vi möter tidigt i texten, och som sedan fungerar som centralkaraktär i den annars tätt befolkade romanvärlden som skildrar den tidiga feministiska rösträttskampen i Sverige vid sekelskiftets början.

⁶Wägner började skriva för DN under signaturen *Devinez* (»Gissa vem!«/»Genomskåda!«) 1908. Ulla Isaksson och Erik Hjalmar Linder, *Elin Wägner – en biografi*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2003 (1977/1980), s. 157.

⁷Birgitta Ney, »Nitouche, Yvette, Pierette, Chouette. Om kvinnliga journalisters namn i tidigt 1900-tal«, i: *Kraftfält. Forskning om kön och journalistik*, utg. av Birgitta Ney, Stockholm: JMK, Stockholms universitet, 1998, s. 32–45.

⁸Ibid., s. 37f.

⁹Karin Westman-Berg, »Kvinnliga författare med manliga pseudonymer«, i: *Litteraturens förkländnader. Anföranden vid Internationella PEN:s 43:e kongress*, Stockholm: PAN/Norstedts, 1979, s. 188–194, s. 191.

¹⁰Jag vill redan inledningsvis klargöra att där det i *Dialogen fortsätter* inte råder någon tvekan om signaturbruket, är det lite mer otydligt i *Pennskaftet*. Ingenstans i romantexten står det uttryckligen att Pennskaftet använder just »Pennskaftet« som signatur i sina artiklar. Däremot får vi veta att hon använder sig av signatur (s. 73.) och hon själv signerar både en lapp (s. 142.) och ett långt brev till Dick (s. 163.) med detta namn. Hon kallar även »Pennskaftet« för sitt »nom de plume« (»pseudonym« enligt Helena Forsås-Scotts ordförklaring, s. 215). Det är därför rimligt att anta att det är just det namnet som Pennskaftet använder som signatur. Analysen gör sig dock inte avhängig denna fråga.

Hennes »riktiga« namn är Barbro Magnus, men det är få som känner till detta namn och ännu färre som kallar henne vid det.¹¹ Eller som Pennskaftet själv kommenterar användandet av namnet Barbro, »det är där ingen människa i hela Stockholm som gör«.¹² De flesta, romanens allvetande berättare inkluderad, använder istället Barbros »nom de plume«,¹³ pseudonymen »Pennskaftet«.

Pennskaftet arbetar för rösträttskampen, både genom sitt privata engagemang i rösträttsföreningen och i sin profession som journalist vid *Frisinnade Morgontidningen*, som har rösträtten på sitt program. Pennskaftet själv, liksom många andra av romanens kvinnokämpar, sliter hårt för kvinnosaken, vilket naturligtvis innebär starka identitetsmässiga band till rörelsen. På så vis framstår namnet »Pennskaftet«, liksom vår huvudperson, som ett förkroppsligande av ett nytt kvinnoideal. Pennskaftets egen identifikation med idén om kvinnors politiska rösträtt blir tydlig när hon förklarar sin tidnings politiska ställning med att »de har *mig* på sitt program!«¹⁴

Namnet »Pennskaftet« anknyter alltså i metaforisk bemärkelse till feminismens mobiliserande med pennan som främsta vapen. Pennskaftet ägnar sig som S.B.K. åt ett slags »talking back« mot patriarkatet.¹⁵ Detta sker dels skriftligen genom hennes artiklar och kåserier, men också muntligen, eftersom Pennskaftet inte drar sig för att läxa upp trångsynta män som kommer i hennes väg.¹⁶ Det är också genom skrivandet och talandet Pennskaftet tar plats i både den mediala offentligheten och i stadens offentliga miljö.¹⁷

Pennmetaforen förstärks också av en intressant beskrivning av Pennskaftet i det sjätte kapitlet:

Pennskaftet kom in helt och hållet. Hon var klädd i en lång mörkblå journalist-rock, rak och snäv som ett pennfodral¹⁸

En annan förstärkande aspekt är hur flera av Pennskaftets vänner kallar henne inte bara »Pennskaftet«, utan också enbart »pennskaft« utan bestämd artikel. Ett exempel återfinns i romanens andra kapitel, där läsaren möter Pennskaftet första gången, i livligt samspråk med övriga gäster på pensionatet där hon bor:

¹¹Faktum är att det bara nämns på ett fåtal ställen i romanen.

¹²Wägner, *Pennskaftet*, s. 29.

¹³Ibid., s. 29.

¹⁴Ibid., s. 104, min emfas.

¹⁵Se bell hooks, *Talking back: thinking feminist, thinking black*, Cambridge: South End Press, 1989, s. 5–9.

¹⁶Några exempel är under intervjun med baron Starck, vid gatuförsäljningen av föreningens tidning och på många sätt också i diskussionerna med hennes älskare, arkitekten Dick.

¹⁷Även Stål uppmärksammar att de kvinnliga journalisterna tog plats inte bara i den textuella offentligheten, utan också rent fysiskt i den urbana gatumiljön. Stål, »Ligan som banade vägen. Kvinnliga journalister i 1910-talets dagspress«, s. 61.

¹⁸Wägner, *Pennskaftet*, s. 61.

Nå, kära Pennskaftet, sade han [kamrern], har ni haft mycket att göra i dag? Vad har ni intervjuat för stackars offer?¹⁹

Ibland används till och med det opersonliga pronomenet »det« för att referera till Pennskaftet, något som Boel Hackman i sin analys av romanen menar förstärker Pennskaftets androgyna könsidentitet²⁰ och som ställer till problem för Sarah Death i översättningen av Pennskaftet till engelska.²¹ Låt oss betrakta ett stycke mot slutet av romanen där Pennskaftets giftermål med Dick tillkännages:

En dag samlade Cecilia dem alla till middag, ställde plötsligt fram Pennskaftet mitt ibland dem och tvang *det* att berätta, att nu skulle *det* gifta sig.²²

Här är det alltså berättaren som ansluter sig till samma språkbruk om Pennskaftet som romanens övriga karaktärer. Vidare i samma passage påpekas pseudonymens status över Pennskaftets formella namn:

Det [giftermålet] borde icke ha varit någon hemlighet, eftersom det redan lyst en gång i kyrkan, men det hade icke fallit någon in att fästa sig vid vilka ceremonier en viss Barbro Magnus underkastade sig, så snart som det inte uttryckligen gällde Pennskaftet.²³

Pseudonymen »Pennskaftet« är alltså tydligt länkad till både Pennskaftets yrkesroll och hennes roll som modern kvinna. Dock sträcker sig romanens tematik längre än den offentliga sfärens vedermödor. Pennskaftets pseudonym har en stark ställning i både hennes professionella arbete (tidningen) och hennes ideella (rösträttsföreningen) – dessa två sfärer flyter dessutom ihop en smula – men när det gäller det privata finns en större osäkerhet, eller kluvenhet, inför namnet.

När Pennskaftet i romanens början presenterar sig för Cecilia, bokens andra huvudperson, frågar hon om inte Cecilia vill kalla henne Barbro:

Jag heter annars Barbro, ett rysligt hemslöjdsnamn, och så Magnus. Kanske ni rent av har lust att kalla mig vid mitt namn? Det är där ingen i hela Stockholm, som gör.²⁴

Här, i det privata rummet med bara Cecilia närvarande, uttrycker alltså Pennskaftet, genom att be Cecilia kalla henne för Barbro, en önskan om en roll bortom den mer offentligt betonade rollen som pennskaft.

¹⁹Wägner, *Pennskaftet*, s. 20.

²⁰Boel Hackman, *Boel Hackman om Elin Wägner*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2005, s. 56.

²¹Sarah Death, »Kan Pennskaftet bli Penwoman?«, i: *Elin Wägner – Det första fotstegets moder*, utg. av Marianne Enge Swartz, Växjö: Artéa förlag, 2009, s. 58–64, s. 62.

²²Wägner, *Pennskaftet*, s. 199, min emfas.

²³Ibid., s. 199.

²⁴Ibid., s. 29.

Pennskaftets utveckling i det privata domineras av hennes förälskelse i arkitekten Dick, deras kärlek och senare stundande giftermål. Detta är ett exempel på hur Wägner inte bara pamflettmissigt skildrar kvinnorörelsen, utan också problematiserar kvinnornas kollektiva feministiska kamp med deras individuella lyckosökande, som inte sällan inbegrep en längtan efter den äkta kärleken till en man.²⁵ Balansgången mellan det systerliga kollektivet och kvinnornas egna drömmar är också ett viktigt tema i Wägners föregående roman, *Norrtullsligan* (1908).²⁶

Det som sägs om Pennskaftets namn synliggör hennes utvecklingsgång, där hon går från att först helhjärtat ha ägnat sig åt sitt arbete på tidningen och engagemanget i rösträttsföreningen till att bli mer och mer distraherad i arbetet, distraherad av en längtan efter Dick och äktenskapets trygga famn.

Farhågan att hon i äktenskapet med Dick skulle bli tvungen att helt lämna sin roll som pennskaft och modern kvinna, att hon skulle bli »endast Dicks älskade«,²⁷ uttrycks kanske tydligast av Cecilia i romanens slutscen:

- Det är sista gången Pennskaftet är hos mig så här i all enkelhet, började hon. Pennskaftet protesterade livligt: Du gör mig hemsk i hågen, när du säger så där, Cecilia.
- Jo, Pennskaftets dagar är räknade, du kan väl inte springa omkring med det öknamnet, när du blir gift.
- Men jag kan aldrig bli en riktig fru i själen, Cecilia, och då så –
- Vänta du, det blir nog skillnad även i själen, kära barn.²⁸

Här framstår Pennskaftets pseudonym (och i förlängningen även hennes roll som S.B.K.) som oförenlig med hennes blivande roll som hustru. Namnets symboliska betydelse kan vi också sätta i relation till den patriarkala traditionen att hustru och barn övertar mannens/faderns efternamn.

Vi ska komma ihåg att skildringen av Pennskaftet och Dicks föräktenskapliga erotiska förhållande var djärv och provocerande på sin tid.²⁹, men enligt mig slutar romanen i en ambivalens kring Pennskaftets utveckling. Visserligen skulle vi kunna se läkaren och rösträttskvinnan Ester Hennings kamratäktenskap (och därmed förenligt med feministisk rösträttskamp) som en optimistisk förebild för Pennskaftet och Dicks äktenskap. Dick har också visat sig villig att ta till sig Pennskaftets idéer, till exempel genom att skriva in sig i rösträttsföreningen. Men vi kan heller inte bortse från den kapitulation som tveksamheten inför ett fortsatt användande av pseudonymen Penn-

²⁵Jfr. Engdahls förord, Wägner, *Pennskaftet*, s. xv.

²⁶Elin Wägner, *Norrtullsligan*, Stockholm: Ljus, 1908.

²⁷Wägner, *Pennskaftet*, s. 157.

²⁸Ibid., s. 203.

²⁹Se Isaksson och Linder, *Elin Wägner – en biografi*, s. 167.

skaftet symboliserar. Blir det någon »skillnad även i själen« i och med Pennskaftets giftermål? Kommer maktbalansen mellan paret kvarstå även fortsättningsvis?

*

Dialogen fortsätter utkommer 1932, efter ett första världskrig och med ett andra i antågande. Här skildrar Wägner återigen den svenska kvinnokampen, nu tillsammans med de spirande tankar om global feministisk pacifism som hon skulle utveckla i *Väckarklocka* (1941).

Likt *Pennskaftet* handlar *Dialogen fortsätter* om kvinnors kamp för delaktighet i den politiska offentligheten, men den utspelar sig två decennier senare, på andra sidan segern som gav Sveriges kvinnor rösträtt och gjorde dem valbara till politiska församlingar (1921). Kvarstår gör dock den patriarkala politiska strukturen och tematiken i *Dialogen fortsätter* kretsar visserligen kring kvinnornas motstånd och små segrar, men även »motståndets motstånd«, hur kvinnorna och deras politiska engagemang motarbetas av män på olika plan i samhället, spelar en viktig roll.³⁰ Detta hindrar dock inte Wägner från att i romanen även skissera ett alternativt mansideal. I *Dialogen fortsätter* finns liksom i *Pennskaftet* även några profeministiska män som kämpar för freden tillsammans med kvinnorna. Ett sådant exempel är konstnären Johan Hallind, vars målning väcker stor uppmärksamhet när den hängs i riksdagens första kammare. Målningen föreställer nämligen en madonna som vägrar gasmask och skulle kunna ha varit en antimilitaristisk propagandaaffisch.

I romanens centrum står dock två kvinnliga karaktärer, varav jag kommer ägna min analys i huvudsak åt den ena.

1) Stina Ek, som skiljer sig från sin konservativa man och så småningom tar plats i riksdagen där hon driver ett feministiskt program som kopplar ihop pacifism med kampen för kvinnors och mödrars rättigheter. Hennes politik kan beskrivas med en talande replik från hennes djärva brandtal i riksdagen som avslutar romanen: »vi måste ha en värld dit kvinnorna näns sätta sina barn«.³¹

2) Märta Cronberger, den kavata prästdottern som växer upp och skaffar sig bildning i kvinnohistoria, vilken hon sedan förmedlar vidare till sina medsystrar, inte minst i sin relation till Stina. Märta inspirerar denna att engagera sig politiskt och har romanen igenom rollen som Stinas »manager«^{32,33} Märta arbetar som journalist och är den här romanens pennskaft och S.B.K.; påläst, tuff och briljant. »Hon är ingen

³⁰Jfr. Birgitta Wistrand, »Elin Wägner i 1920-talet. Rörelseintellektuell och internationalist«, diss., Uppsala universitet, 2006, s. 26f.

³¹Elin Wägner, *Dialogen fortsätter*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 1932, s. 400.

³²Ibid., s. 196.

³³Även om Stina inte alltid håller med Märta!

kvinnas, hon är ett program«, sägs det på något ställe i romanen³⁴ och Stina har själv svårt att skilja Märta som person från hennes åsikter: »[hon kunde] knappast skilja sakfrågorna från Märta Cronbergers obevekliga röst, hennes avståndsbåa kisande ögon, hennes flotta flygande handstil«. ³⁵ Här ligger Märta's karaktär nära Pennskaftet, som hävdade att hennes tidning hade henne själv på sitt program, något jag uppmärksammat ovan.

Märta använder sig också av pseudonym, men på ett mycket mer hemligt plan än Pennskaftet. Första gången namnet nämns är det inför målaren Johan Hallind, som Märta senare inleder en kärleksrelation med. Märta berättar att hon »arbetar åt representanten för ett amerikanskt pressyndikat«, »William Hudson«. Johan känner till honom, visar det sig, som en man som »är bosatt i Köpenhamn och skriver om skandinavisk politik«. ³⁶ Om Märta ibland stannar kvar i Stockholm när Johan åker till landet, är det »för något arbetes skull som hon var tvungen att göra åt William Hudson«. ³⁷ När Johan till slut frågar Märta om hon älskar honom mer än William Hudson avslöjar hon William Hudsons (o)verkliga jag för honom:

Älskade vän, det är väl bäst du får veta denna hemlighet också, sen har jag ingen mer [...] William Hudson, han är ju bara min signatur hos Associated Press. Som jag använder för att den förvånade världen ska bry sig om att läsa vad jag skriver om skandinavisk politik. ³⁸

Här motiverar Märta sitt användande av pseudonym som en nödvändig strategi för att som kvinna påverka den offentliga debatten. Hon använder inte pseudonymen som privat smeknamn, utan enbart som hemlig presssignatur.

Och visst fungerar Märta's strategi. Hon arbetar upp en ställning där William Hudson blir något av en auktoritet, inte minst för andra riksdagsmän, t.ex. den socialdemokratiska avrustningsförespråkaren Jansson, här omnämnd av Stina i samtal med Märta och Johan mellan två riksdagssammanträden: »Var kanske inte Jansson historisk där han stod och citerade William Hudson.« ³⁹

Mot slutet av romanen avslöjas Märta's tilltag igen, men den här gången inför en större publik än enbart för Johan. En kollega från riksdagshuset's pressläktare publicerar »en stor, uppsmälld artikel« som beskriver hur han fattade misstankar när något han sagt till Märta citerades i Hudsons artikel. Märta hade på pressläktaren påstått något så blygsamt som att hon »kåserade lite för landsortspressen«, ⁴⁰ vilket

³⁴Wägner, *Dialogen fortsätter*, s. 249.

³⁵Ibid., s. 178.

³⁶Ibid., s. 138.

³⁷Ibid., s. 176.

³⁸Ibid., s. 231.

³⁹Ibid., s. 240.

⁴⁰Ibid., s. 315.

står i skarp kontrast William Hudsons artiklars inflytande.

Avslöjandet skapar stora rubriker (t.ex. »Mannen som var kvinna«) och den avslöjande kollegan intervjuar också politiker om deras reaktion, där Jansson motvilligt deklarerar att »en åsikt kan väl vara lika riktig, vare sig den hyses av en svensk kvinna eller en amerikansk man«. Detta leder till rubriken »G.P. Jansson tycker icke att könet spelar någon roll«. ⁴¹

För Märta började pseudonymen som ett enkelt eller till och med »barnsligt« tilltag när pressen »börja[de] citera den signatur hon helt oskyldigt valt«. ⁴² Men hon beskriver också hur signaturen efter hand fått eget liv:

Sedan hade hon utbildat William Hudson till en person, han hade varit hennes arbetsgivare, hennes huvudredaktör och språkrör, tyvärr hade hon till slut blivit för oförsiktig, utsatt honom för alltför stora faror och mist honom. ⁴³

En tid efter avslöjandet skriver Märta också en »minnesruna vid William Hudsons bår«, tänkt att publiceras som annons. Hon låter Johan läsa runan, vilken också är infälld i sin helhet i romantexten. Den avslutas med följande: »Lägg en blomma på min grav, så som jag nu lägger en på er. Ni kommer att känna igen min grav på att den är okänd.« ⁴⁴

Märtas arbete i kulisserna bakom sin fiktive redaktör kan vi sätta i relation till hennes engagemang bakom Stina. Märta deltar i offentligheten inte främst i egen person, utan i större utsträckning som sufflös åt både riksdagskvinnan Stina Ek och den manlige signaturen William Hudson. Likväl har hon gjort *sin* (eller kvinnokollektivets) röst hörd – det är omisstagligen sin egen röst hon låter sufflera – och romanen slutar hoppfullt med Märtas touché!-artade slängkyss mot riksdagshuset med orden »Repliken är deras«. ⁴⁵

*

Elin Wägner tecknar i karaktärerna Pennskaftet och Märta Cronberger bilden av den moderna kvinnan; en kaxig, orädd och ihärdig S.B.K. som tar plats i den offentliga debatten genom journalistiken och sitt engagemang i kvinnorörelsen. För både Pennskaftet och Märta spelar deras pseudonymer eller signaturer en viktig roll i deras relation till offentligheten.

Pennskaftets androgyna pseudonym används både i den privata och den offentliga sfären och är starkt förbunden med hennes identitet som bildad yrkeskvinna.

⁴¹Wägner, *Dialogen fortsätter*, s. 315.

⁴²Ibid., s. 316.

⁴³Ibid., s. 316.

⁴⁴Ibid., s. 337.

⁴⁵Ibid., s. 403.

Wägners roman blev också stilbildande och en förebild för kvinnliga journalister vid 1900-talets början, något jag beskrivit inledningsvis. Samtidigt skildras i *Pennskaftet* också balansgången mellan kollektiva och individuella (eller offentliga och privata) drömmar och även här är Pennskaftets förhållande till sitt namn betydelsefullt, som en markör för hur hennes längtan efter äktenskapet med Dick möjligen skulle innebära en mer traditionellt könad roll som hans hustru och därmed minskad aktivitet i yrkeslivet och kampen för kvinnlig rösträtt. Den här ambivalensen, som återkommer i olika former i flera av Wägners verk, uttrycks i *Pennskaftet* alltså även genom namnet på ett symboliskt plan.

Märta Cronberger använder sig inte av en androgyn utan av en manlig signatur, under vilken hon skriver artiklar som får stort inflytande ända in i riksdagen. Naturligtvis skulle vi kunna betrakta det som uttryck för hur kvinnorna fick delta i offentligheten enbart på manliga villkor (under »täckmantel«), trots vunnen rösträtt och framflyttade positioner. Detta är mycket riktigt ett genomgående tema i *Dialogen fortsätter*. Men vi kan också se Märtas signaturbruk som en parallell till hur hon på olika sätt arbetar bakom riksdagskvinnan Stina Ek – till exempel genom att introducera Stina i olika radikala sammanhang och teorier, samt skriva hennes motioner. I ljuset av det framstår Märtas strategier som betydligt mer rika på kvinnlig agens, även det hon gör bakom pseudonymen William Hudson. Märta går in i rollen som en manlig, amerikansk skribent och inkorporerar på så sätt signaturen William Hudson i sin identitet genom ett »rollskrivande«, något som Birgitta Ney menar var betydelsefullt för den tidens kvinnliga journalister.

Elin Wägner, som själv var en mycket aktiv journalist, skildrar i *Pennskaftet* och *Dialogen fortsätter* villkoren för den tidens pennskaft och deras inflytande på den offentliga arenan. Men hon problematiserar också namnets (pseudonymens, signaturrens, smeknamnets) förhållande till identiteten, något som kanske kan ses tydligare i vår tid, i ljuset av postmoderniteten och genom begrepp som *queer* och *performativitet*.

Referenser

- Death, Sarah, »Kan Pennskaftet bli Penwoman?«, i: *Elin Wägner – Det första fotstegets moder*, utg. av Marianne Enge Swartz, Växjö: Artéa förlag, 2009, s. 58–64.
- Forsås-Scott, Helena, »Gasmaskmadonnan. Om Elin Wägner«, i: *Nordisk kvinnolitteraturhistoria, Band 3: Vida Världen*, utg. av Elisabeth Møller Jensen och Ebba Witt-Brattström, Höganäs: Bra Böcker, 1996, s. 174–178.
- Hackman, Boel, *Boel Hackman om Elin Wägner*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2005.
- hooks, bell, *Talking back: thinking feminist, thinking black*, Cambridge: South End Press, 1989.
- Isaksson, Ulla och Erik Hjalmar Linder, *Elin Wägner – en biografi*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2003 (1977/1980).
- Ney, Birgitta, »Nitouche, Yvette, Pierette, Chouette. Om kvinnliga journalisters namn i tidigt 1900-tal«, i: *Kraftfält. Forskning om kön och journalistik*, utg. av Birgitta Ney, Stockholm: JMK, Stockholms universitet, 1998, s. 32–45.
- Stål, Margareta, »Ligan som banade vägen. Kvinnliga journalister i 1910-talets dagspress«, i: *Kraftfält. Forskning om kön och journalistik*, utg. av Birgitta Ney, Stockholm: JMK, Stockholms universitet, 1998, s. 46–63.
- Wägner, Elin, *Dialogen fortsätter*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 1932.
- *Norrtullsligan*, Stockholm: Ljus, 1908.
- *Pennskaftet*, Stockholm: Svenska Akademien och Bokförlaget Atlantis, 2007 (1910).
- *Väckarklocka*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2007 (1941).
- Westman-Berg, Karin, »Kvinnliga författare med manliga pseudonymer«, i: *Litteraturens förklädnader. Anföranden vid Internationella PEN:s 43:e kongress*, Stockholm: PAN/Norstedts, 1979, s. 188–194.
- Wistrand, Birgitta, »Elin Wägner i 1920-talet. Rörelseintellektuell och internationalist«, diss., Uppsala universitet, 2006.